

Normsupplement

Normering av deltestet Ordkedjor
i LäsKedjor™ för skolår I
i Eskilstuna kommun vt 2009

Bakgrund

I samband med utvecklingen och utprovningen av ett prov på fonologisk medvetenhet avsett för barn i förskoleklass kom samtliga 6-åringar i Eskilstuna kommun (n=936) att delta. Det nya provet döptes till "Hur låter orden" och var en utveckling av provet "Lyssna på orden" (Häggström, I. & Brännström, L., 2008). Provet innehåller tre delprov som mäter olika aspekter av fonologisk medvetenhet. För att kunna jämföra det gamla och det nya provet med varandra delades barngruppen upp i två likvärdiga grupper bestående av lika många barn i varje grupp (n=468 i respektive grupp). De två barngruppernas prestation beträffande fonologisk medvetenhet mättes i september 2007 och i slutet av maj 2008. Under mellanperioden genomfördes ett 32 veckors språklektränings-program (Häggström, I., 2007).

Resultaten visade att proven var jämförbara med avseende på medelvärde och spridning och att dessa förändrades på ett likartat sätt (från 14 till 21 poäng av 25 möjliga som följd av den mellanliggande språklektränningen, samt att spridningen minskade från 7 till 5 enheter). Det nya provet visade sig ha något bättre psykometriska egenskaper än det äldre provet både vad gäller delproven, som provet som helhet. Några skillnader mellan pojkar och flickor framkom inte, vare sig på delprov eller i totalpoäng vilket tolkades som att fonologisk medvetenhet är en basal förmåga som därtill påverkas på ett likartat sätt av en systematisk språklektränning (Brännström, L. & Häggström, I., 2009).

I slutet av vårterminen läsåret 2009 återkommer man till den aktuella barngruppen när barnen är i slutet av sitt första skolår (skolår 1) för att följa upp deras lästekniska förmåga. Eftersom det redan finns ett bra instrument för detta i instrumentet LäsKedjor™ för skolår 2 och 3 (Jacobson, 2001) men där normeringsdata saknas för skolår 1 var det naturligt att genomföra en

normering av Ordkedjor som kan sägas vara mest relevant för att belysa sambandet mellan fonologisk förmåga (via Hur låter orden) och ordavkodningsförmåga (Ordkedjor). Ett annat syfte var att fånga utvecklingsaspekten när det gäller ordavkodning och där man kan förvänta sig en allt bättre prestation med ökat antal skolår hos barnen. En intressant delproblematik var om det redan tidigt föreligger skillnader mellan pojkar och flickor när det gäller ordavkodningsförmåga.

Administrering av Ordkedjor skolår 1

För administrering användes testhäftets del avseende Ordkedjor under i övrigt identiska betingelser som vid administrering av Ordkedjor i skolår 2 och 3 och under förutsättningen att det handlade om att ge testet i grupp för screeningändamål och att eleverna placerades ut i klassrummet så att de inte kunde störa varandra under testbjudningen. De särskilda anvisningarna anpassades till det faktum att det endast var Ordkedjor som barnen skulle genomgå och följer instruktionen enligt manualen för LäsKedjor (s. 24-25).

Utvärdering

Poängsättning Ordkedjor

Enbart fullständigt korrekt lösta ordkedjor (markerade med två streck korrekt placerade mellan ordgränser) gav 1 poäng vardera. Därefter summerades antalet korrekt lösta ordkedjor och råpoängen fördes in på testhäftets framsida. Den maximala råpoängen för deltestet Ordkedjor var 60.

Överföring av råpoäng

Den enskilda elevens antal korrekt lösta Ordkedjor var den råpoäng som sedan överfördes till standardskalan Stanine för att elevens resultat skulle kunna jämföras med den större elevgruppens resultat för skolår 1. I övrigt hänvisas till nämnda manual (Jacobson, 2001) vad gäller beskrivning av Staninefördelningen och hur man, i detta fall, tolkar individuella elevresultat på Ordkedjor i relation till denna fördelning.

Tolkning

Resultatet på Ordkedjor ger en uppskattning av elevens förmåga att både snabbt och korrekt avkoda ord med viss begränsad tillgång till ordens ortografiska identitet på grund av att de i varje ordkedja består enbart av gemena och inte är åtskiljda med mellanrum. Ordavkodningsförmågan förutsätter att eleven korrekt identifierar vilka bokstäver som bildar varje enskilt ord och var övergången till nästa ord är. Varje ordkedja förutsätter på så sätt beslut om två sådana övergångar. Uppgiften i sig är uppmärksamhetskrävande och brist på koncentration eller yttre störning kan dra ner resultatet i det enskilda fallet.

Normer

Skolår 1	Totalt									
	Stanine									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Ordkedjor (max=60)	0-1	2-3	4-5	6-8	9-12	13-15	16-19	20-24	25-60	

	Flickor									
	Stanine									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Ordkedjor (max=60)	0-2	3-4	5-6	7-9	10-13	14-16	17-19	20-24	25-60	

	Pojkar									
	Stanine									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Ordkedjor (max=60)	0-1	2-3	4-5	6-8	9-11	12-15	16-19	20-24	25-60	

Standardiseringsgruppens resultat

I Tabell 1 presenteras den aktuella standardiseringsgruppens resultat (skolår 1) totalt och uppdelat på kön vad gäller medelvärden, standardavvikelse, minimi- och maximivärden. Av tabellen framgår att pojkar löser färre ordkedjor än flickor. Skillnaden är statistiskt signifikant på 5%-nivån. Av den anledningen har separata normer redovisats för flickor och pojkar.

Tabell 1 Standardiseringsgruppens resultat (skolår 1)

Totalt					Flickor					Pojkar				
m	min	max	s	n	m	min	max	s	n	m	min	max	s	n
11	0	58	7	912	12	0	38	6	435	11	0	58	7	477

Valideringsdata

Ordavkodningsförmåga såsom den mäts med Ordkedjor kan antas vara relaterad till fonologisk medvetenhet mätt med provet Hur låter orden om man ser till barnens förmåga till läsinlärning. Fonologisk medvetenhet kan antas utgöra en viktig förutsättning för ordavkodningsförmåga när barnen med hjälp av sina kunskaper om kopplingen mellan grafem och fonem kan skapa rimliga hypoteser om vad som bildar orden i testet Ordkedjor. Vore ordavkodningsförmåga och fonologisk förmåga oberoende av varandra kunde man förvänta sig att de i statistisk mening skulle vara nollkorrelerade med varandra. Vore däremot fonologisk medvetenhet en förutsättning för ordavkodningsförmåga så borde man förvänta sig ett visst samband mellan resultat på

prov/test som mäter respektive aspekt. Eftersom data från samma population som vid utprövningen av provet HLO föreligger ht 2007 respektive vid uppföljningen av samma prov vt 2008 efter genomförd språklektränning kan man således få en bra uppskattning av sambandet mellan begreppen fonologisk medvetenhet och ordavkodningsförmåga. I Tabell 2 sammanfattas korrelationerna mellan HLO ht 2007, HLO vt 2008 (förskoleklass 6 åringar) och Ordkedjor vt 2009 (skolår 1) för de barn som deltog i samtliga tre mätningarna.

Tabell 2 Korrelationer mellan Hur låter orden (HLO) vid utprövnings-tillfället ht 2007 och vid uppföljningen vt 2008 efter språklek-tränning för förskoleklass (år 6) och efter första skolåret (skolår 1) för de barn som deltog i studien.

	HLO ht 2008 (förskoleklass år 6)	Ordkedjor vt 2009 (skolår 1)
HLO ht 2007 (förskoleklass år 6)	0,55**	0,50**
HLO vt 2008 (förskoleklass år 6)		0,41**

** korrelationen är signifikant på 0,01-nivån (tvåsvansat test)

Resultaten tycks ge stöd för hypotesen att fonologisk medvetenhet utgör en förutsättning för ordavkodningsförmåga under det skede av läsinlärningen som är aktuellt under slutet av skolår 1. Att korrelationen mellan HLO ht 2007 och HLO vt 2008 är hög visar på att barnen behåller sina platser i poängfördelningen relativt väl över tid. Korrelationen mellan HLO ht 2007 och Ordkedjor vt 2009 är ansevärd, 25 % av variationen i Ordkedjor kan förklaras av variationen i HLO ht 2007. Andelen av variationen i Ordkedjor som kan förklaras av variationen i HLO vt 2008 är substantiell, 16 %. Att den är lägre förklaras av att

spridningen i poäng på HLO-provet minskat eftersom barngruppen efter språklektränning börjat närma sig taket för prestation på det provet (se Bakgrund). En detaljerad analys av korrelationsmönstret för gruppen pojkar respektive flickor ger samma bild som den beskrivna bilden för totalgruppen med en variation i korrelationerna på $\pm 1\%$. Fonologisk medvetenhet tycks utgöra en förutsättning för ordavkodningsförmåga under det skede av läsinlärningen som är aktuellt under slutet av skolår 1. Detta gäller för såväl pojkar som flickor.

Ett av syftena var också att fånga utvecklingsaspekten när det gäller ordavkodning. Där kunde man förvänta sig en allt bättre prestation med ökat antal skolår hos barnen eftersom förmågan borde förbättras med den kumulerade exponeringen till läsuppgifter i skolan. En intressant delproblematik var också om det redan tidigt föreligger skillnader mellan pojkar och flickor när det gäller ordavkodningsförmåga och huruvida dessa består. En sammanställning av data från tre olika standardiseringsgrupper (Tabell 3) kan ge svar på dessa frågor.

Tabell 3 Ordavkodningsförmåga mätt med provet OrdKedjor för elever under de tre första skolåren och som ingick i standardiseringsgrupperna. En uppdelning av respektive totalgrupp i flickor och pojkar motiveras av att de skiljer sig åt i medelvärden på ett statistiskt signifikant sätt ($p < 0,05$). Standardiseringsdata kommer från två olika tidpunkter.

	Totalt			Flickor			Pojkar		
	m	s	n	m	s	n	m	s	n
Skolår 1 (2009) ¹	11	7	912	12	6	435	11	7	477
Skolår 2 (2001)	15	7	1313	17	7	640	14	7	673
Skolår 3 (2001)	20	7	546	22	8	280	19	7	266

1) år för normering

Ordavkodningsförmågan visar ett tydligt utvecklingsförlopp om man jämför standardiseringsgruppernas resultat över skolår 1 (denna studie) och skolår 2 och 3 (Jacobson, 2001), medelprestationen ökar påtagligt över skolår. Även skillnaden mellan pojkar och flickor i ordavkodningsförmåga blir tydligare över skolår; man kan påstå att fördelningarna i ordavkodningsförmåga är likvärdiga (samma spridning) men att de går isär (högre medelvärden för flickor genomgående).

Referenser

Brännström, L. & Häggström, I. (2009). How to refine measurements of phonemic awareness in preschool children. *Issues in early education*, 9, 163-173.

Häggström, I. (2007). *Språklekar efter Bornholmsmodellen – en väg till skriftspråket*. Linköping: IngRead AB.

Häggström, I. & Brännström, L. (2008). *Hur låter orden.Handledning. Kartläggning av fonologisk medvetenhet i grupp*. Linköping: IngRead AB.

Jacobson, C. (2001). *Läskedjor. Manual*. Stockholm: Hogrefe Psykologiförlaget AB.